

Aizsardzības ministrija

K. Valdemāra iela 10/12, Rīga, LV-1473; tālr.: 67335113; e-pasts: pasts@mod.gov.lv; www.mod.gov.lv

Rīgā, 08.03.2025.

Nr. MV-N/524

Labklājības ministrijai

Informācijai: Latvijas Republikas tiesībsargam

*Par apgādnieka zaudējuma pensiju
valsts aizsardzības dienesta karavīriem*

Aizsardzības ministrijā (turpmāk – AiM) saņemta AM un Labklājības ministrijai (turpmāk – LM) adresēta Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – tiesībsargs) 2025. gada 17. janvāra vēstule Nr. 6-1/37, kurā tiesībsargs aicina ministrijas izvērtēt iespēju mainīt tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu, ka valsts aizsardzības dienesta (turpmāk – VAD) karavīriem netiek ierobežotas tiesības saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju. Ievērojot to, ka LM ir vadošā valsts pārvaldes iestāde darba, sociālās aizsardzības, bērnu un ģimenes tiesību aizsardzības jomā, nosūtam Jums AiM viedokli tiesībsarga aktualizētajā jautājumā kopīgas atbildes sagatavošanai tiesībsargam.

AiM ir izvērtējusi situāciju un konstatēja, - ja vērtē, vai VAD laikā persona var saņemt no valsts iztiku no diviem avotiem – VAD kompensāciju un apgādnieka zaudējuma pensiju - tad AiM ieskatā nosacījums, ka persona VAD laikā apgādnieka zaudējuma pensiju nesaņem nav vērtējams kā nepamatots, jo tas atbilst likuma “Par valsts pensijām” 19. panta ceturtajai daļai¹, kas nosaka tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju ir personai, kura nav sasniegusi 24 gadu vecumu, un kura mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās pilna laika klātienē. VAD nav nedz mācības, nedz studijas vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās pilna laika klātienē, turklāt VAD karavīri saņem kompensāciju (sk. Valsts aizsardzības dienesta likuma 28. panta pirmo daļu un uz tās panta izdotos Ministru kabineta 2023. gada 4. jūlija noteikumus Nr.375 “Par valsts aizsardzības dienestā izmaksājamo kompensāciju un pabalsta apmēru un izmaksas kārtību”) un saskaņā ar Valsts aizsardzības dienesta likuma 16. panta pirmo daļu atrodas daļējā valsts apgādībā.

Papildus būtu jāņem vērā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 17. marta spriedumā lietā Nr. SKA-185/2016 paustās atziņas,² kas

¹ (4) Par darba nespējīgiem ģimenes locekļiem uzskatāmas arī šā panta otrajā un trešajā daļā norādītās personas, kuras nav sasniegušas 24 gadu vecumu, ja tās laikā, kad iestājusies apgādnieka nāve, vai vēlāk mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās pilna laika klātienē, izņemot laiku, kad persona ir pārtraukusi studijas.

² [6] Laikā, par kuru ir strīds šajā lietā, likuma „Par valsts pensijām” 19. panta ceturtdaļa noteica, ka par darba nespējīgiem ģimenes locekļiem, kuriem ir tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju, ir uzskatāmi arī miruši bērni, ja tie laikā, kad iestājusies apgādnieka nāve vai vēlāk, *studē augstskolās dienas nodaļā (pilna laika klātienē)* un nav vecākas par 24 gadiem.

Augstākās tiesas ieskatā, arī šādā redakcijā norma ar pietiekošu skaidrību noteica likumdevēja gribu apgādnieka zaudējuma pensiju piešķirt tikai tām personām, kuras aktīvi ir nodarbinātas pilna laika klātienē studijās (faktiski ik dienas ir iesaistītas mācību procesā), līdz ar ko tās nevar strādāt un gūt ienākumus savai iztikai.

[7] Apgādnieka zaudējuma pensija ir sociālās apdrošināšanas pakalpojums, kas tiek izmaksāts sociālā riska iestāšanās gadījumā, proti, ja zaudēti ienākumi sakarā ar apgādnieka nāvi. No likuma „Par valsts pensijām” 19. panta ceturtdaļas secināms, ka pensijas izmaksas turpināšana pēc 18

norāda uz to, ka uz apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu nevar pretendēt personas, kurām ir tiesības pretendēt uz cita veida sociālo pabalstu.

Vienlaikus AiM piekrīt, ka personas, kuras atsāk studijas pēc VAD un kurām apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksa turpinās līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, nonāk situācijā, kad personai, kura pilda VAD, tiek ierobežotas tiesības saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju maksimāli iespējamo laiku, salīdzinot ar personām, kuras VAD netiek iesauktas.

AiM aicina LM pārskatīt pastāvošo regulējumu attiecībā uz apgādnieka zaudējuma pensijas saņemšanas nosacījumiem un kārtību personām, kuras pilda dienestu VAD, piemēram, nosakot, ka VAD karavīram dienesta laikā pienākas daļēja (nepilna apjoma) apgādnieka zaudējuma pensija, tādā veidā mazāk ierobežojot personas iespēju saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju maksimāli iespējamo laiku.

Valsts sekretārs

Aivars Puriņš

Daiga Ceiziņa, 67335244
Daiga.Ceizina@mod.gov.lv

gadu vecuma sasniegšanas tiek saistīta tieši ar personas mācībām pilna laika klātienē, nevis ar kādiem citiem apstākļiem, kas traucēja pašam sevi apgādāt.

Tādējādi konkrētajā lietā nav nozīme pieteicējas norādei, ka meita akadēmisko atvaļinājumu izmantoja sakarā ar bērna piedzimšanu. Bērna piedzimšana ir cits sociālā riska gadījums, kad ir paredzētas cita veida sociālās garantijas un izmaksas.

DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU